

DE MAN DIE DE TIJD MEENAM

**ELAN
MASTAI**

**DE
MAN DIE
DE TIJD
MEENAM**

Vertaling Ineke van Bronswijk

HarperCollins

© 2016 Elan Mastai
Oorspronkelijke titel: *All our Wrong Today's*
Vertaling: Ineke van Bronswijk
Omslagontwerp: Loudmouth
Omslagbeeld: Loudmouth
Zetwerk: Mat-Zet B.V., Soest
Druk: Wöhrmann BV, Zutphen

ISBN 978 94 027 2100 3
NUR 302
Eerste druk februari 2017

Originele uitgave verschenen bij Penguin Random House LLC, New York
Deze uitgave is uitgegeven in samenwerking met HarperCollins Publishers LLC
© Nederlandse uitgave: HarperCollins Holland
HarperCollins Holland en Harlequin Holland zijn divisies van Harlequin Enterprises Limited
www.harpercollins.nl

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Alle in dit verhaal voorkomende personen zijn ontleend aan de fantasie van de schrijver. Elke gelijkenis met bestaande personen berust op toeval.

Voor mijn vrouw

Hoofdstuk 1

Het punt is, ik kom uit de wereld die er had moeten zijn.

Dat zegt je natuurlijk niets, want jij leeft hier, in de waardeloze wereld die we wél hebben. Maar dit was niet de bedoeling. En het is allemaal mijn schuld – de mijne, en in mindere mate die van mijn vader en ja, ook een beetje die van Penelope.

Het valt niet mee om te bedenken hoe ik dit verhaal moet beginnen. Goed, oké, je weet hoe de mensen zich in de jaren vijftig van de vorige eeuw de toekomst voorstelden? Vliegende auto's, robotpersoneel, voedselpillen, teleportatie, jetpacks, bewegende trottoirs, straalwapens, hoverboards, ruimtevakanties, en bases op de maan. Al die verbluffende, transformatieve technologie waarvan onze grootouders dachten dat die binnen handbereik was. Dingen voor wereldtentoonstellingen en goedkope sciencefictiontijdschriften met titels als *Fantastische toekomstverhalen* en *De waanzinnige wereld van morgen*. Zie je het voor je?

Nou, dat kwam er allemaal.

Het kwam er allemaal, min of meer precies zoals voorzien. Ik heb het niet over de toekomst. Ik heb het over het heden. Vandaag, in het jaar 2016, leeft de mensheid in een techno-utopisch paradijs van overvloed, efficiëntie en verwondering.

Alleen is dat niet zo. Natuurlijk niet. Zeker, we leven in een wereld met iPhones en 3D-printers en, weet ik het, droneaanvallen en dat soort dingen. Maar het lijkt niet op *De Jetsons*. Terwijl dat wel zo had moeten zijn. En dat was ook zo. Totdat het niet meer zo was. Maar

het zou zo zijn geweest, als ik niet had gedaan wat ik heb gedaan. Of nee, wacht, wat ik gedaan zal hebben.

Sorry, hoewel ik de beste opleiding heb gehad die een burger in de Wereld van Morgen kan krijgen, is de grammatica van de situatie een beetje ingewikkeld.

Misschien is de eerste persoon de verkeerde manier om dit verhaal te vertellen. Als ik mijn toevlucht zoek in de derde persoon kan ik misschien afstand nemen of tot inzichten komen of in elk geval gemoedsrust vinden. Het is de moeite van het proberen waard.

Hoofdstuk 2

Tom Barren wordt wakker in zijn eigen droom.

Elke nacht brengen neurale scanners tijdens zijn slaap zijn dromen in kaart, zodat zowel zijn bewuste als zijn onderbewuste gedachtepatronen effectief kunnen worden gemodelleerd. Elke ochtend geven de neurale scanners de actuele data van de droomstaat door aan een programma dat een realtime virtuele projectie genereert waar hij dan naadloos in ontwaakt. De grillige plot van de droom wordt gaandeweg lineair en lucide gemaakt, totdat een psychologisch aangename resolutie is bereikt op het moment dat hij volledig bij bewustzijn is...

Sorry. Ik kan zo niet schrijven. Het is nep. Het is te makkelijk.

De derde persoon is geruststellend omdat ik de boel dan onder controle heb, wat erg prettig is als je gebeurtenissen beschrijft die vaak gierend uit de hand liepen. Het is te vergelijken met een wetenschapper die een biologisch specimen door een microscoop bekijkt en zijn bevindingen noteert. Maar ik ben geen wetenschapper. Ik ben het ding op het glaasje. En ik schrijf dit niet om mezelf gerust te stellen. Als ik geruststelling wilde, zou ik fictie schrijven.

In een roman boetseer je allerlei levensechte en veelzeggende details tot een portret van de wereld. Maar in het echte leven zie je al die kleine dingen bijna niet. Dat kan niet. Je hersenen schieten overal langs, vooral in je eigen huis, een plek die je net zo goed kent als de binnenkant van je hoofd en de buitenkant van je lichaam.

Als je vanuit een echte droom ontwaakt in een virtuele voelt dat alsof je op een vlot ronddobbert op de wazige, ondoordringbare

stromen van je onbewustzijn, totdat je uiteindelijk over een groot, spiegelglad meer glijdt, en de glibberige, preciaire verwardheid overgaat in serene, rustgevende helderheid. De ontknoping van het verhaal neemt precies de juiste wending, en hoe onrustbarend de inhoud ook was, je wordt wakker met de verfrissende zekerheid dat de orde is hersteld. En dan besef je dat je in bed ligt, klaar om aan de dag te beginnen, zonder dat er ook maar iets van het plakkerige onderbewuste gruis in de plooien van je geest is achtergebleven.

Dat mis ik misschien nog wel het meest van mijn vroegere leven. Want in deze wereld is wakker worden bagger.

Hier heeft niemand eraan gedacht om zelfs de meest rudimentaire technologie te gebruiken om het proces te vergemakkelijken. Matrassen kunnen niet zachtjes vibreren om je spieren soepel te houden. Er zijn geen strategisch geplaatste stoomventielen die je lichaam reinigen terwijl je slaapt. En zonder gekheid, de dekens zijn gemaakt van plantenvezels waar garen van wordt gesponnen, en daar stoppen ze dan veertjes in. Veertjes! Van echte vogels. Wakker worden zou het beste moment van de dag moeten zijn, met een gesynchroniseerd en harmonieus onderbewustzijn en bewustzijn.

In mijn wereld kleeft je je aan door middel van een geautomatiseerd apparaat dat elke ochtend een nieuwe outfit voor je in elkaar zet, afgestemd op je persoonlijke stijl en figuur. De stof is gemaakt van met laser geharde strengen van een lichtgevoelig vloeibaar polymeer dat elke nacht wordt gerecycled voor hergebruik. Voor het ontbijt produceert een vergelijkbaar apparaat elke gewenste maaltijd van een voedzame gel, gemengd met formules voor kleuren, smaken en textuur. Als je dat vies vindt klinken, ik kan je verzekeren dat het in de praktijk niet van echt eten is te onderscheiden, behalve dat het feilloos is afgestemd op de smaakpapillen zodat elke hap even lekker is. Ken je het ontmoedigende gevoel dat je een avocado doorsnijdt, en dan pas ziet dat de vrucht vanbinnen keihard en onrijp is of juist

bruin en beurs? Nou, ik wist niet eens dat dat kon. Elke avocado die ik ooit heb gegeten was subliem.

Het is raar om heimwee te hebben naar ervaringen die wel én niet bestaan. Zoals elke ochtend geheel verkwikt wakker worden. Ik wist niet eens dat ik dit vanzelfsprekend kon vinden, want zo was het gewoon. Maar daar gaat het juist om – zoals het gewoon was... was het niet.

Waar ik geen heimwee naar heb, is dat ik elke ochtend in een briljante technologische utopie opstond en werd aangekleed en mijn ontbijt at – maar allemaal in mijn eentje.

Hoofdstuk 3

Op 11 juli 1965 vond Lionel Goettreider de toekomst uit.

Je hebt nooit van hem gehoord, dat spreekt vanzelf. Maar waar ik vandaan kom, is Lionel Goettreider de beroemdste, meest geliefde en gerespecteerde mens op deze planeet. In elke stad zijn talloze dingen naar hem genoemd: straten, gebouwen, parken, je kunt het zo gek niet verzinnen. Dankzij een melodieuze ezelsbruggetje kan elk kind zijn naam spellen.

Je hebt geen idee waar ik het over heb. Maar als jij uit mijn wereld zou komen, zou het je even vertrouwd zijn als het abc.

Eenenvijftig jaar geleden ontdekte Lionel Goettreider een revolutionaire manier om onbeperkte, betrouwbare en volkomen schone energie op te wekken. Zijn uitvinding werd het Goettreider Werktuig genoemd. Op 11 juli 1965 zette hij het voor het eerst aan. Het maakte alles mogelijk.

Stel je eens voor dat er voor alles wat er de afgelopen vijf decennia gebeurde onbeperkt energie beschikbaar was geweest. Dan was het niet nodig om steeds dieper te graven en de luchtvervuiling steeds erger te maken. Dan was kernenergie onnodig turbulent geworden. Kolen en olie zinloos smerig. Zonne- en windenergie en zelfs waterkracht waren ouderwetse en krakkemikkige alternatieven geworden waar niemand gebruik van maakte, behalve mensen die per se zelfvoorzienend wilden zijn.

Oké, hoe werkte het Goettreider Werktuig dan?

Hoe werkt elektriciteit? Hoe werkt een magnetron? Hoe werkt je

mobiele telefoon of televisie of afstandsbediening? Begrijp je dat echt, en dan bedoel ik op een concreet technisch niveau? Als die technologie verdween, zou jij die dan van scratch af aan kunnen bedenken, ontwerpen en maken? En zo nee, waarom dan niet? Je gebruikt die dingen toch alleen maar elke dag.

Natuurlijk kan je dat niet. Want als jij niet in de technologiesector werkt, hoef je niet te weten hoe. Dingen werken gewoon, moeiteloos, daar zijn ze voor gemaakt.

Zo is het met het Goettreider Werktuig. Het was zo belangrijk dat Goettreider een even herkenbare naam werd als Einstein of Newton of Darwin. Maar hoe het functioneerde, technisch bedoel ik? Ik zou het je echt niet kunnen vertellen.

Weet je hoe een dam energie opwekt? Turbines maken gebruik van de natuurlijke voortstuwing van water dat door de zwaartekracht omlaag stroomt om energie op te wekken. Voor alle duidelijkheid, dat is zo ongeveer het enige wat ik begrijp van hydro-elektrische kracht. De zwaartekracht trekt water omlaag, dus als je er een turbine tussen plaatst, gaat die draaien door het water en wek je op de een of andere manier energie op.

Het Goettreider Werktuig doet dat met de planeet. Je weet dat de aarde om zijn eigen as draait en ook een baan om de zon beschrijft, terwijl de zon zelf eindeloos door het zonnestelsel beweegt. Net als water door een turbine, gebruikt het Goettreider Werktuig de voortdurende omwenteling van de planeet om onbeperkt energie te produceren. Het heeft iets te maken met magnetisme en zwaartekracht en... ik weet het echt niet – net zomin als ik een alkalinebatterij of een verbrandingsmotor of een gloeilamp begrijp. Ze werken gewoon.

Net als het Goettreider Werktuig. Het werkt gewoon.

Vroeger althans. Voordat, ahum, ik me ermee bemoeide.

Hoofdstuk 4

Ik ben geen genie. Als je tot hier bent gekomen, weet je dat inmiddels.

Maar mijn vader is een legitiem regelrecht genie van de hoogste orde. Nadat hij drie keer was gepromoveerd werkte Victor Barren een paar cruciale jaren aan teleportatie op de lange afstand, waarna hij zijn eigen lab opzette om zich bezig te houden met zijn specialisatie: reizen in de tijd.

Zelfs waar ik vandaan kom werd tijdreizen als min of meer onmogelijk gezien. Niet vanwege de tijd, maar vanwege de ruimte.

De films over tijdreizen die je hebt gezien zijn allemaal flauwekul. En weet je waarom? Omdat de aarde beweegt.

Dat weet je. Bovendien heb ik het er in het vorige hoofdstuk al over gehad. De aarde draait in een dag helemaal om zijn as, draait in een jaar tijd om de zon, terwijl de zon zijn eigen kosmische route volgt door het zonnestelsel, dat zelf weer door een melkwegstelsel suist dat een episch pad door het universum volgt.

De grond onder je beweegt, heel snel. Op de evenaar draait de aarde met een snelheid van 1600 kilometer per uur, vierentwintig uur per dag, terwijl de aarde intussen met een snelheid van meer dan 100.000 kilometer per uur om de zon draait. Dat is 2.574.000 kilometer per dag. Vergeet niet dat ons zonnestelsel ten opzichte van het melkwegstelsel met zo'n 52.000.000 kilometer per dag beweegt. Enzovoort.

Als je terug in de tijd wilt reizen naar gisteren, zou de aarde zich

op een andere plek bevinden. Zelfs als je niet meer dan een seconde terugreist, is de aarde onder je voeten al een halve kilometer verder. In één seconde.

De reden dat elke film over tijdreizen bullshit is, is dat de aarde beweegt, constant, altijd. Je reist een dag terug, en je komt niet op dezelfde locatie terecht – je komt in het gapende vacuüm van de kosmische ruimte terecht.

Marty McFly dook niet dertig jaar eerder op in zijn geboorteplaats Hill Valley in Californië. Zijn omgebouwde DeLorean materialiseerde in de eindeloze zwarte leegte van de kosmos, met de aarde op zo'n 560.000.000.000 kilometer afstand. Als we ervan uitgaan dat hij niet onmiddellijk het bewustzijn verloor door het gebrek aan zuurstof, zouden al zijn lichaamssappen dankzij het ontbreken van luchtdruk gaan borrelen, verdampen en dan bevriezen. Hij zou in minder dan een minuut dood zijn.

De Terminator zou in de ruimte waarschijnlijk wel overleven, aangezien die robot een onstuitbare moordmachine is, maar van 2029 terugreizen naar 1984 zou Sarah Connor een voorsprong van 840.000.000.000 kilometer hebben gegeven.

Tijdreizen vereist niet alleen terugreizen in de tijd. Het is ook nodig om terug te reizen naar een uiterst specifieke locatie in de ruimte. Anders kun je, net als met goeie ouwe teleportatie, ergens in vast komen te zitten.

Denk eens aan de plek waar je nu zit. Laten we zeggen op een olijfgroene bank. Op de teakhouten salontafel bij je voeten staat een witte schaal met nagemaakte groene peren en echte bruine dennenappels. Bij je schouder gloeit een staande lamp van geborsteld staal. Een grof kleed ligt op de hergebruikte iepenhouten vloerdelen die veel te duur waren maar zo waanzinnig mooi zijn...

Als je niet meer dan een paar centimeter een willekeurige kant op zou teleporteren, zou je lichaam vast komen te zitten in een vast

voorwerp. Twee centimeter, en je bent gewond. Vijf centimeter, en je bent verminkt. Zeven centimeter, en je bent dood.

Elke seconde zijn we slechts zeven centimeter verwijderd van de dood.

Daarom is teleportatie alleen veilig en effectief tussen specifieke plaatsen op een nauwkeurig gekalibreerde schaal.

Mijn vaders vroege werk met teleportatie was zo belangrijk omdat hij leerde begrijpen hoe een menselijk lichaam tussen twee locaties gedematerialiseerd en gehermaterialiseerd moet worden. Alle eerdere initiatieven op het gebied van tijdreizen waren hierop gestrand. Het is niet eens zo ingewikkeld om het verloop van de tijd om te draaien. Wél waanzinnig complex is het om bliksemsnel door de tijd te reizen en afstanden van miljarden kilometers met absolute precisie te programmeren.

Mijn vader was niet alleen geniaal omdat hij zowel de theoretische als de logistieke uitdagingen van tijdreizen wist op te lossen. Hij erkende bovendien dat in dit opzicht, net als in veel aspecten van het dagelijkse leven, Lionel Goettreider onze verlosser was.

Hoofdstuk 5

Het eerste Goettreider Werktuig werd aangezet en nooit meer uitgezet; het draait zonder onderbrekingen al vanaf 14.03 uur op zondag 11 juli 1965.

Goettreiders oorspronkelijke toestel was niet ontworpen om grootschalige hoeveelheden energie op te wekken. Het was een experimenteel prototype dat de stoutste verwachtingen van de uitvinder ruimschoots overtrof. Waar het bij het Goettreider Werktuig om draait, is dat het nooit gedeactiveerd hoeft te worden, net zoals de planeet nooit ophoudt te bewegen. Het prototype bleef dus draaien op dezelfde plek waar het voor het eerst werd ingeschakeld, in aanwezigheid van zestien waarnemers in een kelder van sectie B7 van het San Francisco State Science and Technology Center.

Waar ik vandaan kom, kent elk kind de namen en gezichten van de Zestien Getuigen. Over elk van die personen zijn ontelbare boeken geschreven, waarbij hun aanwezigheid bij dit ultieme keerpunt in de geschiedenis met de chronologie van hun eigen leven werd verweven als dé beslissende gebeurtenis, of het nu wel of niet klopte.

Op ontelbare kunstwerken is *De activering van het Goettreider Werktuig* afgebeeld. Het is het Laatste Avondmaal van de moderne wereld, die zestien gezichten, elk van hen met een eigen gecodificeerde uitdrukking. Sceptisch. Bewonderend. Verstrooid. Geamuseerd. Jaloers. Boos. Peinzend. Angstig. Gereserveerd. Bezorgd. Opgetogen. Nonchalant. Geweld. Er zijn er nog drie. Verdorie, ik hoor dit te weten...

Toen het prototype werd ingeschakeld wilde Goettreider eigenlijk alleen zijn berekeningen verifiëren en bewijzen dat zijn theorie niet volledig onzinnig was – het apparaat hoefde alleen maar te werken. En het werkte inderdaad, maar het had een ernstig defect. Het stootte een unieke stralingshandtekening uit. Dit werd later ‘taustraling’ genoemd, een knipoog naar het gebruik van de Griekse hoofdletter T om bij relativiteitsvergelijkingen een tijdconstante aan te duiden.

Toen het Werktuig met zijn wonderbaarlijke energieopwekkende vermogen de hele wereld had veroverd, werd de taustralingshandtekening uit de grootschalig geproduceerde industriële modellen verwijderd. Maar het prototype bleef draaien, theoretisch voor altijd, in Goettreiders lab in San Francisco – tegenwoordig een van de drukst-bezochte musea op aarde – uit respect voor de uitvinder, wegens nostalgische redenen en simpelweg omdat hij dit had laten vastleggen in zijn testament.

Mijn vader kwam op het idee om de taustraling van het oorspronkelijke apparaat als een spoor van broodkruimels door de ruimte en de tijd te gebruiken, elke kruimel zo groot als een atoom, een vastgeknoopte draad naar het verleden, golvend door de kosmos, verankerd aan het belangrijkste moment in de geschiedenis: 14.03.48 uur op zondag 11 juli 1965, de exacte seconde dat Lionel Goettreider de toekomst startte. Het betekende niet alleen dat mijn vader iemand naar een zeer specifiek moment terug kon sturen in de tijd, het spoor van de taustraling zou zo iemand ook naar een zeer specifieke locatie leiden, namelijk Goettreiders lab, vlak voordat hij de wereld voor goed veranderde.

Met dit besef had mijn vader vrijwel elk stukje van de puzzel in handen. Er was nog een laatste ding, onbeduidend in vergelijking met het transporteren van een menselijk wezen naar het verleden, maar zeer belangrijk om het heden niet per ongeluk aan flarden te scheuren: een manier om te garanderen dat de tijdreiziger het verle-

den niet op een tastbare manier kon veranderen. Mijn vaders ontwerp was op verschillende manieren beveiligd, maar de enige die voor mij telt, is de 'defusiecapsule'. Want zo kwam Penelope Weschlers leven in botsing met het mijne.

Hoofdstuk 6

In deze wereld is bijna elk kunstvoorwerp en bijna elke vorm van entertainment anders. In het begin waren de variaties niet zo opvallend. Maar toen de jaren zeventig van de vorige eeuw aanbraken, met die immense technologische en sociale vooruitgang, veranderde bijna alles. Zo ontstonden decennia van popcultuur die nooit heeft bestaan, vijftig jaar waarin schrijvers en kunstenaars en musici totaal ander werk creëerden. Soms zijn er fascinerende parallellen, een bijzaak in de ene versie die in een andere de climax is, een zin die door de verkeerde persoon wordt uitgesproken, een opvallende visuele compositie in een nieuwe context, een bekende melodie met volkomen andere woorden.

Zondag 11 juli 1965 was een keerpunt in de geschiedenis, al wist destijds niemand dat.

Gelukkig werd Lionel Goettreiders favoriete roman in 1963 gepubliceerd: *Geen kind en geen wieg* van Kurt Vonnegut junior.

Waar ik vandaan kom, schrijft Vonnegut anders. Hier krijg je de indruk dat hij ondanks zijn humor en scherpe verstand niet het gevoel had dat een schrijver een wezenlijk effect op de wereld kon hebben. Hij voelde zich verplicht om te schrijven, maar zonder veel vertrouwen dat hij er iets mee kon veranderen.

Omdat *Geen kind en geen wieg* Goettreider zo diep raakte, werd Vonnegut in mijn wereld als een van de belangrijkste eindtuintigste-eeuwse filosofen beschouwd. Voor Vonnegut persoonlijk was dat waarschijnlijk geweldig, maar minder voor zijn romans, die steeds homiletischer werden.

Ik ga hier geen samenvatting van dat boek geven. Het is kort en veel beter geschreven dan dit boek, dus lees het nou maar gewoon. Het is diepzinnig, brutaal en wijs – mijn drie favoriete eigenschappen van mensen en kunst.

Trouwens, diepzinnig, brutaal en wijs zijn ook de drie gecodificeerde reacties die ik me eerder niet kon herinneren van de Zestien Getuigen.

Geen kind en geen wieg gaat over van alles, maar een belangrijke rol in het verhaal is weggelegd voor de uitvinding van ijs-negen, een substantie die alles bevriest wat ermee in aanraking komt. De uitvinder verliest de controle erover en alle leven op de planeet wordt vernietigd.

Lionel Goettreider las het boek en kwam tot een belangrijk inzicht, dat hij het Ongeluk noemde – als je een nieuwe technologie uitvindt, vind je ook het ongeluk met die technologie uit.

Als je een auto uitvindt, vind je ook het auto-ongeluk uit. Als je het vliegtuig uitvindt, vind je ook het vliegtuigongeluk uit. Als je atoomsplitsing uitvindt, vind je ook de meltdown uit. Als je ijs-negen uitvindt, vind je ook onbedoeld het bevrozen van de hele planeet uit.

Toen Lionel Goettreider zijn Goettreider Werktuig uitvond, wist hij dat hij het niet aan kon zetten voordat hij eerst het ongeluk ervan had ontdekt – en hoe hij dat moest voorkomen.

Mijn favoriete installatie in het Goettreider Museum is de simulatie van wat er met het Werktuig gebeurd zou kunnen zijn als het niet goed had gefunctioneerd. In het worstcasescenario zou de ongehoorde hoeveelheid vrijgekomen energie niet opgenomen kunnen worden, met als gevolg een ontploffing die San Francisco in een smeulende krater zou hebben veranderd, de Stille Oceaan met taustraling zou hebben vergiftigd, een vruchtbaar gebied van 16.000 vierkante kilometer in een totale woestijn hebben veranderd, en

een groot deel van Noord-Amerika onbewoonbaar hebben gemaakt. Diverse ouders klaagden bij de directie dat de nachtmerrieachtige beelden van de simulator te schokkend waren voor kinderen, en aangezien het experiment duidelijk niet was mislukt, waarom zou je Goettreiders majestueuze bijdrage aan de menselijke beschaving dan met denkbeeldige rampen bezoedelen? Uiteindelijk werd de simulator naar een obscuur hoekje van het museum verbannen, waar generaties tieners op schoolreis zich verdrongen om de wereld in een eindeloze looping keer op keer te zien vergaan.

Ik ben geen genie zoals Lionel Goettreider of Kurt Vonnegut of mijn vader. Maar ik heb ook een theorie: het Ongeluk heeft niet alleen betrekking op technologie, maar ook op mensen. Elke persoon die je leert kennen, laat je ook kennismaken met zijn of haar ongeluk. Wat goed kan gaan en wat fout kan gaan. Er bestaat geen intimiteit zonder gevolgen.

Daarmee ben ik terug bij Penelope Weschler en het ongeluk dat ons overkwam. Ons allemaal.